

A tekintet

A nő, akit közeledni látok, a férfi, aki áthalad az úton, a koldus, akit ablakomból énekelni hallok, számomra kétségtelenül *tárgyak*. Így az is igaz, hogy mások közötti jelenlétemnek — legalábbis — egyik módja a *tárgyság*. De láttuk, hogy noha ez a tárgysági viszony az alapviszony köztem és mások között, a többiek jelenléte pusztán feltételes. Vagyis nemcsak feltételezhető, de *valószínű*, hogy a hang, amit hallok, egy férfi hangja, nem pedig egy lemezjátszóé, nagyon is *valószínű*, hogy a járókelő, akit észreveszek, egy ember, nem pedig egy tökéletesített robot. Ez mutatja, hogy a másokról, mint tárgyakról való tudásom — anélkül, hogy kilépnék a lehetséges korlátai közül, sőt pontosan e lehetségesség miatt — lényegénél fogva utal a másokról való alapvető felfogásra, ahol a többiek nem mint tárgyak jelennek meg számomra, hanem mint „személyben való jelenlét”. Egyszóval, ahhoz, hogy a többiek valószínű tárgyak legyenek, és ne tárgyak képzetek, az kell, hogy tárgyságuk ne valamiféle eredendő és számomra megragadhatatlan magányhoz vezessen, hanem egy alapvető kapcsolathoz, ahol a többiek más-ként nyilvánulnak meg, nem pedig úgy, hogy ismeretet szerzek róluk. A klasszikus elméleteknek igazuk van, amikor azt állítják, hogy minden érzékelt emberi organizmus *utal* valamire, s amire utal, az valószínűségének alapja és garanciája. De tévednek, amikor azt hiszik, ez az utalás egy elkülönült létezés jelöl, egy olyan tudatot, mely érzékelhető megnyilvánulásai mögött úgy rejtőzik, mint a noumenon a kanti *Empfindung* mögött. Hogy ez a tudat létezik-e vagy sem elkülönült állapotban, ennek semmi köze az archoz, amit látok, nem ez az általam érzékelt valószínű tárgy *igazsága*. Egyszóval a páros megjelenés tényére való utalás, ahol számomra a másik

jelenléte adva van a tulajdonképpeni tudomásulvételen kívül — legyen az bár egy kimondhatatlan, rejtett formájú intuíció — utalás a „másikkal-való-együttlét” tényére. Másképp kifejezve: úgy közelítették meg a mások problémáját, mint ha az elsődleges kapcsolat, ami által felfedeződnek, a tárgyság lenne, vagyis, mintha — közvetlenül vagy közvetve — elsődleges érzékelésünk számára nyílna meg. Mivel azonban ez az érzékelés természeténél fogva önmagán kívül másra *utal*, és nem vonatkozhat sem azonos típusú megjelenések végtelen folyamatára — mint a tény az idealizmus számára, az asztal vagy a szék érzékelése esetén —, sem egy elszigetelt entitásra, mely elvileg kívül esik hatókörömön, lényegének a tudatom és mások tudata közti elsődleges kapcsolatra kell utalnia, melyben mások közvetlenül alanyként adóttak számomra, noha kapcsolatban állnak velem, és ez az az alapvető viszony, amely létem másokhoz való viszonyának a típusa.

Mindazonáltal nem valamiféle misztikus vagy kimondhatatlan tapasztalásról van itt szó. Mások a mindennapi valóságban jelennek meg számunkra, valószínűségük a mindennapi valóságra vonatkozik. A probléma tehát pontosabban megfogalmazva az alábbi: létezik-e a mindennapi valóságban egy másokhoz való eredendő kapcsolat, amelyet állandóan szem előtt tartunk, s amely ennek folytán feltárulkozhat számomra egy vallásos vagy misztikus ismeretlenre való bármiféle referencián kívül? Hogy ezt megtudjuk, közelebbről kell megvizsgálni a többiek hétköznapi feltűnését saját érzékelőmezőmben: mivel *ez* az, ami utal az alapvető kapcsolatra, fel kell tudni fedezni, legalább az adott valóság címén azt a kapcsolatot, amelyre utal.

Egy parkban vagyok. Nem messze tőlem pázsit, szélén székek sorakoznak. Egy ember halad el a székek mellett. Látom őt, egyszerre érzékelem, mint tárgyat és mint embert. Mit jelent ez? Mit akarok kifejezni azzal, amikor azt állítom erről a tárgyról, hogy *ez* egy *ember*?

Ha azt kellene gondolnom, hogy *ez* a tárgy nem más, mint egy baba, akkor azokat a kategóriákat alkalmaznám rá, amelyeket általában a „dolgok” idő- és térbeli osztályozására használok. vagyis úgy érzékelném, mint a székek „mellett” létezőt, 2,20 m-re a pázsittól, aki bizonyos nyomást gyakorol a földre, stb. Más tárgyakkal való kapcsolata csupán járulékos lenne. Ez azt jelenti, hogy akár el is tüntethetném, anélkül, hogy a többi tárgy egymással való kapcsol-

lata jelentős mértékben megváltozna. Egyszóval semmiféle új kapcsolat nem jelenne meg *általa* világom ezen dolgai között; míg *részemről* tárgy jellegű együttesbe csoportosítom és szintetizálom őket, addig az *ő részéről* közömbös kapcsolatok sokaságává bomlanának szét. Az *emberként való észlelés* — ezzel szemben — ez a szék és a közte való kapcsolat közvetlen megragadása, a dolgoknak az én világomban *távolság nélküli* szerveződésének rögzítése eköré a kitüntetett tárgy köré. Persze a pázsit továbbra is 2,20 m-re van tőle, de rögzítve is van hozzá, *mint pázsit*, olyan kapcsolatban, mely egyszerre hatja át és foglalja magába ezt a távolságot. Ahelyett, hogy a távolság két végpontja közömbös, megváltoztathatatlan és felcserélhetetlen lenne egyfajta kölcsön-viszonyban, a távolság *kinyílik* a férfitől, akit látok, egészen a *pázsitig*, mint szintetikus felszínre bukkanása egy egyértelmű kapcsolatnak. Egycsapásra adott, *rész nélküli* viszonyról van itt szó: belsejében olyan térbeliség bontakozik ki, mely nem az *én* térbeliségem, mert ahelyett hogy a tárgyak *felém* való csoportosulása menne végbe, olyan orientációról van szó, *mely menekül előlem*. Persze ez a távolság és rész nélküli kapcsolat egyáltalán nem az én és a többiek közti eredendő kapcsolat, amit keresek; elsősorban azért, mert csak az emberre és a világ dolgaira vonatkozik. Azután a megismerés tárgya is, amit ki tudok fejezni, amikor azt mondom, például, hogy ez az ember *látja* a pázsitot, vagy arra készül, hogy az ezt tiltó tábla ellenére keresztül vágjon rajta, stb. Végül megőrzi a pusztá valószínűség jellegzetességét: először is *valószínű*, hogy ez a tárgy egy ember; azután ha biztos is, hogy az, továbbra is csupán valószínű, hogy *látja* a pázsitot, mikor éppen észreveszem: álmodozhat egy bizonyos elvégzendő feladatról is, anélkül, hogy pontosan tudatában lenne, mi veszi körül, lehet vak is, stb. Mégis ennek az új tárgy-ember, tárgy-pázsit viszonynak különös jellegzetessége van; teljes mértékben adva van számomra, mivelhogy ott van, a világban, olyan tárgyként, amit meg tudok ismerni (természetesen nagyon is objektív viszony az, amit kifejezek, ha ezt mondom: Pierre rápillant az órájára, Jeanne kinézett az ablakon, stb.), és ugyanakkor teljes mértékben ki is siklik előlem, mennyiben a tárgy-ember az alapvető terminusa ennek a kapcsolatnak, *ha őfeléje irányul*, akkor elszökik előlem, nem kerülhetek a középpontba; a távolság, amely kibontakozik a pázsit és az ember között, ezen elsődleges kapcsolat szintetikus felbukkanásán keresztül, tagadása annak a távolság-

nak, amit kialakítottam — mint a külső tagadás tiszta típusát — e két tárgy között úgy jelenik meg, mint a viszonyok tiszta *szétválasztása*, amit világom tárgyai közt tartok fenn. Ezt a szétválasztást nem én valósítom meg, kapcsolatként jelenik meg előttem, amit megsemmisítek a távolságon keresztül, amit eredetileg kialakítok a dolgok között. Olyan ez, mint a dolgok háttere, mely elvileg elszökik előlem és amelyet kívülről nyernek. Így *világom* tárgyai között való megjelenése az ezt a világot dezintegráló tárgynak nem más, mint amit én *egy* embernek a világomban való megjelenésének nevezek. A többiek: mindenekeelőtt a dolgok állandó menekülése egy végpont felé, amit egyszerre ragadok meg, mint egy tőlem bizonyos távolságra lévő tárgyat, és amely megszökik előlem, mihelyt kialakítja maga körül saját távolságait. Ám ez a szétbontás egyre közelebb kerül: ha létezik a pázsit és a többiek között egy távolság nélküli és egy távolságot teremtő kapcsolat, akkor szükségszerűen létezik kapcsolat a többiek és a talapzaton álló szobor közt is a pázsit *közepén*, a többiek és a sétányt szegélyező nagy gesztenyefák között; olyan teljes tér ez, amely mások körül szerveződik és amely az én *saját teremmel együtt* születik; olyan újracsoportosítás, amelynél jelen vagyok és amely kivonja magát fennhatóságom alól, és ebben részt vesz minden tárgy, ami benépesíti a világomat. Ez az újracsoportosítás nem ér itt véget; a gyeppel kitüntetett dolog, ez *az* a zöld gyeppel, ami létezik mások számára; ebben az értelemben magának a tárgynak a tulajdonsága, mély és nyers zöldje közvetlen összefüggésben áll ezzel az emberrel; ez a zöld olyan arcát mutatja másoknak, amit én nem látok. Megragadom a zöld és mások *viszonyát*, mint objektív kapcsolatot, de nem tudom megragadni a zöldet *úgy*, ahogyan másoknak jelenik meg. Így hirtelen olyan tárgy tűnt fel, amely elrabolta tőlem a világot. Minden a helyén van, minden továbbra is létezik számomra, de mindent átjár egy láthatatlan és makacs menekülés egy új tárgy felé. A többiek megjelenése a világban megfelel egy állandó kicsúszásnak a világból, a világ felbomlásának, mely aláaknázza a központosítást, amit ezzel egyidejűleg végzek.

De a *többiek* még mindig tárgyak *számomra*. Az én távolságaimhoz tartoznak: az ember ott van, húsz lépésnyire tőlem, hátat fordít *nekem*. Mint ilyen, újra 2,20 m-re van a pázsittól, hat méternyire a szobortól, ezáltal saját világom szétesését ennek a világnak a határai foglalják magukba, nincs szó a világnak a sem-

mibe vagy a magán kívülre való meneküléséről. Inkább üres lyuk tátong léte közepén, és ezen a lyukon örökösen szétfolyik. A világ, a szétfolyás és a semmi ürje, mostantól kezdve minden összeegyülk, újra megragad, és tárgyá merevedik: mindez úgy van itt *számomra* mint a világ egy részstruktúrája, még akkor is, ha voltaképpen a világmindenség teljes felbomlásáról van is szó. Egyébként gyakran van lehetőségem arra, hogy ezeket a felbomlásokat szűkebb keretek között tartsam: például itt van egy ember, aki olvas, miközben sétál. A világ felbomlása, amit képvisel, pusztán virtuális: vannak fülei, de nem hall semmit, és vannak szemei, de a könyvén kívül nem lát semmit. Közte és könyve között tagadhatatlan és távolság nélküli viszonyt állapítok meg, olyasfajtat, amelyet imént a sétáló ember és a pázsit között. Ám ez alkalommal a forma önmagára zárult: van egy megragadható teljes tárgyam. A világ közepén azt mondhatom: „olvasó ember”, mintha azt mondanám „hideg kő”, „szemerkélő eső”, megragadok egy zárt „*gestalt*”-ot, melynek *olvasata* adja majd lényegi tulajdonságát, és ami egyébiránt süketen és némán, hagyja magát megismerni és észrevenni, mint egy pusztaság és egyszerű idő- és térbeli dolog, ami a maradék világgal együtt a közömbös, tisztán külső kapcsolatban tűnik fel. Egyszerűen ez az „olvasó ember” tulajdonság, mint az embernek a könyvhöz való kapcsolata, különös kis repedés világomban; e szilárd és látható forma furcsa úrt képez, amely csak látszólag szilárd; valódi értelme az, hogy ott van a világom közepén, tíz lépésnyire tőlem, s e szilárdság közepén ott a szigorúan betömött és lokalizált szökés.

Mindez tehát egyáltalán nem készlet minket arra, hogy elhagyjuk a terepet, ahol a többiek *tárgyak*. Legfeljebb olyan különös tárgyági típussal van dolgunk, mely elég közel áll ahhoz, amit Husserl a *hiány* szóval jelöl, anélkül, hogy jelezné, a többieket nem úgy kell meghatározni, mint egy tudat hiányát a testhez képest, amit látok, hanem a világ hiányán keresztül, amit észlelek, ezen világérzékelésem belülről. A többiek, ebből a szempontból a világ tárgyai, melyeket a világ határoz meg. De a menekülés és hiányviszonyom a világgal csupán valószínű. Ha ez a viszony határozza meg a többiek tárgyosságát, akkor ez vajon a többiek miféle eredendő jelenlétére utal? Most azt tudjuk válaszolni: ha a „többiek, mint tárgyak” a világgal való kapcsolatban olyan tárgyakként határozódnak meg, melyek *látják* azt, amit én látok, akkor a „többiekkel, mint alanyokkal” való kapcsolatomat vissza kell hogy tudjam

vezetni arra az állandó lehetőségre, hogy a többiek *látanak engem*. Létem másokhoz viszonyítható tárgyiségének felfedezésében és fedezése által kell hogy tudjam megragadni alany-létét. Mivel azonban a többiek alany-létem számára valószínű tárgyak, ezért csak egy biztos alany számára fedezhetem fel önmagammat, mint valószínű tárgyat. E feltárlás nem abból a tényből következik, hogy *világom* tárgy a tárgy-többiek számára, mintha a többiek tekintete, miután rátévedt a pázsitra és az azt környező tárgyakra, meghatározott utat követve rám szegeződött volna. Észrevettem, hogy nem lehetek tárgy egy másik tárgy számára: a többiek radikális átalakítására van szükség, mely kivonja őket a tárgyiasság alól. Mások rámvetett tekintetét nem kezelhetem úgy, mint tárgyi létük egyik lehetséges megnyilvánulását: a többiek csak úgy nézhetnek *engem*, ahogyan a fűvet is nézik. Egyébiránt tárgyiasságom nem következhet *számomra* a világ tárgyiasságából, mivel pont én vagyok az, aki által *van* a világ; vagyis én vagyok az, aki elvileg nem lehet tárgy önmaga számára. Így az a kapcsolat, amit „mások által látva levésnek” nevezek, távol attól, hogy — többek között az *ember* szó által — jelentéssel bíró kapcsolat lenne; semmi másra vissza nem vezethető tényt fejez ki, mely nem vezethető le sem mások tárgy-létéből, sem a magam alany-létéből. Viszont ha a mások tárgy-létéről való elképzelésnek van értelme, az csak ennek az eredendő viszonynak az átalakításából és lefokozásából jöhet létre. Egyszóval, mivel *valószínűleg* ember *vagyok*, ez az állandó lehetősége a *valaki-által-látottságnak* — vagyis állandó lehetősége egy alanynak, aki látja, ahogy helyébe lépek az általam látott tárgynak —, ez az, amire másokról való tudásom irányul a világban. A „mások-által-látottság” nem más, mint a „másokat-látás” *igazsága*. Így a többiek fogalma egyetlen esetben sem vehet célba egy magányos és világon kívüli tudatot, amit még csak el sem tudok képzelni: az ember a világhoz és önmagamhoz képest határozódik meg: a világnak az a tárgya ő, amely a világegyetem belső lefolyását határozza meg, egyfajta belső vezérlést; az az alany, mely számomra ebben az önmagamtól való menekülésben fedeződik fel a tárgyiasság felé. De a többiekkel való eredendő kapcsolatom nem csupán egy célba vett hiányzó igazság a világomban létező tárgy konkrét jelenlétén keresztül; konkrét és mindennapi kapcsolat is egyszersemind, melyet minden pillanatban megtapasztalok: minden pillanatban *néznek* a többiek: így nem nehéz nekünk e konkrét példákon keresztül ennek az

alapvető kapcsolatnak a leírása, melynek minden, a többiekről alkotott elmélet alapjául kell szolgálnia: ha elvileg a többiek azok, *akik néznek engem*, akkor ki kell tudnunk fejezni mások nézésének értelmét.

Minden felém irányuló tekintet egy érzékelhető forma megjelenésével kapcsolatban nyilvánul meg érzékelőmezőnkben, de szemben azzal, amit gondolhatnánk, nincs kötve egyetlen meghatározott formához sem. Ami kétség kívül *leggyakrabban* tekintetként nyilvánul meg, az két szemgolyó rám irányulása. De legalább ennyire lehet ágak rezgése, egy lépés és az azt követő csend, egy ablaktábla szétnyílása, egy függöny meglebbenése. Egy rajtaütés során a bozótban kúszó emberek *a tekintetet, amely elől el szeretnének bújni*, nem szemekként fogják fel, hanem a hegytető horizontján kirajzolódó fehér házikóként. Magától értetődik, hogy az így kialakított tárgy még mindig nem fejezi ki a tekintetet, legfeljebb csak a valószínűség szintjén. Csupán valószínű, hogy a bokor mögött, amely most nem úgy áll mint az imént, valaki lesben áll és figyel engem. De ennek a valószínűsége nem kell, hogy most foglalkoztasson bennünket: később még visszatérünk rá; ami most lényeges, az az, hogy a tekintetet önmagában definiáljuk. Vagyis a bokor, a házikó, nem a nézés: csupán reprezentáljuk a *szemet*, mert a szem elsősorban nem mint a látás érzékeny szerve, hanem mint a nézés eszköze ragadható meg. Nem a házikó függönye mögött bujkáló, leskelődő valódi személyre utal, hanem a kukucskalóra magára, aki maga válik szemekké. Másfelől a tekintet nem a tárgy egy tulajdonsága, mely működteti a szemet, nem e tárgy teljes formája és nem is „világi” kapcsolat, mely köztem és e tárgy között alakul ki. Éppen ellenkezőleg, távolról sem arról van szó, hogy a tekintetet észrevennénk a tárgyakon, amelyekeken megnyilvánul; úgy tudom meg, hogy felém fordul egy tekintet — amit ha lebontok, nem egyéb mint egy „rám szegeződő” szempár — ha tudom, hogy valaki rám tekint; nem veszem többé észre a szemeket: ott vannak, érzékelésem mezejében maradnak, mint egyszerű jelenlevők, de nem használom őket, semlegesek, játékon kívüliek, nem egy tézis tárgyai többé, a „forgalomból való kivonás” állapotában maradnak, ahol a világ található a tudat számára, mely a Husserl által előírt fenomenológia csökkentését eredményezné. Nem akkor találjuk szépnek vagy csúnyának a szemeket, amikor minket néznek, nem akkor vesszük észre színüket. A többiek tekintete eltakarja szemeiket, úgy

tűnik, *előttük* jár. Ez az illúzió abból származik, hogy a szemek, mint érzékelésem tárgyai, meghatározott távolságban maradnak, ami tőlem feléjük nyílik — egyszóval, jelen vagyok a távolság nélküli szemekben, ők viszont távol vannak a helytől, ahol éppen „vagyok” — míg a tekintet egyszerre van rajtam távolság nélkül és tart engem távol, vagyis közvetlen jelenléte távolságot alakít ki, mely távol tartja tőlem. Figyelmemet tehát nem tudom a tekintetre terelni, anélkül, hogy ezáltal érzékelésem szét ne esne és ne kerülne háttérbe. Valami ahhoz hasonló dolog megy itt végbe, amit másutt — a képzelet kapcsán¹ — már megpróbáltam megmutatni —; nem tudunk, mondtam ott, egyszerre érzékelni és elképzelni valamit, vagy az egyiket tudjuk csak, vagy a másikat. Szívesen mondanám itt: nem tudjuk érzékelni a világot és ezzel egyidejűleg megragadni a ránk szegeződő tekintetet; vagy az egyik kell, vagy a másik. Mert érzékelni ugyanaz, mint *nézni*, és egy tekintetet megragadni nem egyenlő tudomást szerezni egy tárgy-tekintetről a világban (legalábbis ha ez a tekintet nem felénk irányul), ez tudatára ébredése annak, hogy *néznek*. A tekintet, amelyet a szemek fejeznek ki, akármilyen természetű legyen is, tiszta önmagamra utalás. Amit azonnal érzékelek, amikor ágakat hallok ropogni mögöttem, az nem azt jelenti, hogy *valaki van* mögöttem, hanem azt, hogy sebezhető vagyok, hogy olyan testem van, melyet baleset érhet (megsebezhetnek), hogy elfoglalom egy bizonyos helyet, és hogy semmiféleképp nem szabadulhatok ki a térből, ahol végtelenül vagyok, mivel *látnak*. Így a tekintet elsősorban közvetítő tőlem, felém. Milyen természetű a közvetítő? Mit jelent számomra az, hogy látnak?

Képzeld el, hogy odáig jutok, féltékenységtől, érdektől vagy büntől vezérelve, hogy hallgatózom egy ajtónál, és a kulcslyukon át leleskedem. Egyedül vagyok, és tudatilag nem-tételezett. Ez először is azt jelenti, hogy nincs *én*, mely tudatomat betöltené. Semmi sincs tehát, amihez képest tetteimet minősíteni tudnám. Egyáltalán *nem tudnak róluk*, de én *azok vagyok*, és, ettől az egyszerű tényről tetteim magukban hordozzák teljes igazolásukat. Pusztán tudata vagyok a dolgoknak, és a dolgok, önmagam valóságának [ipséité] körforgásába zárva nekem adják képességeiket, mint tiszta lehetőségeim nem tételezett tudatának visszaverődéseit. Ez azt jelenti,

¹ L'imagianire N. R. F., 1939.

hogy e mögött az ajtó mögött egy látvány kínálkozik fel mintegy „megtekintésre”, egy beszélgetés pedig „meghallgatásra”. Az ajtó és a zár egyszerre eszközök és akadályok: „óvatos használat”-ra intenek; a zár mint „közelről és kicsit oldalról nézendő”-ként jelenik meg, stb. Ettől fogva „azt teszem, amit tennem kell”; semmiféle természetfeletti látomás nem rendel tetteimhez *egy adott* jellemet, melyről ítéletet lehetne mondani: tudatom idomul tetteimhez, *ő maga a tetteim*: cselekedeteimet pusztán elérendő céljaim és felhasználandó eszközeim irányítják. Magatartásomat például nem befolyásolja a „kívülség”, egyedül az eszköz (kulcslyuk) és az elérendő cél (a megtekintendő jelenet) összehangolására törekszem, ez az egyetlen tiszta módja világba vetetésemnek, hogy felszívódom a világban, mint itatóspapíron a tinta, vagy hogy egy célja felé irányított komplex rendszer alapján egységes módon váljon le a világról. A rend ellentétes az ok-okozati összefüggéssel: az elérendő cél szervezi meg az összes megelőző pillanatot; a cél szentesíti az eszközt, az eszközök nem önmagukért és nem cél nélkül léteznek. Az egész egyébként csupán lehetőségeim szabad tervéhez képest létezik: pontosan a féltékenység, mint lehetőség az, ami vagyok, ami szervezi ezt az eszköztárat saját maga felé lényegítve át. De ezt a féltékenységet, *ami vagyok*, nem ismerem. Egyedül összetett eszköztáram tudathatná velem, ha szemlélném, ahelyett, hogy csinálom. Ez az egész a világban, — kettős és fordított meghatározásával — csak azért van, azért látható az ajtó mögött, mert féltékeny vagyok, de a féltékenységem semmi, hacsak nem egyszerű és objektív ténye annak, hogy van valami *látmivaló* az ajtó mögött, amit *sztituációnak* nevezünk. Ez a szituáció egyszerre tükrözi vissza fakticitásomat és szabadságomat: a körülöttem lévő világ — objektív struktúrája folytán — szabadságomat szabadon végezhető feladatok formájában utalja vissza hozzám: kényszer nincs, mivel szabadságom felemészti lehetőségeimet, és ezzel együtt a világ lehetőségességei csupán megjelennek és felkínálkoznak. Így nem határozhatom meg magam úgy, mint egy bizonyos helyzetben *létezőt*, mivel nem vagyok önmagam pozicionális tudata; továbbá, mert önnön semmiségem vagyok. Ilyen értelemben, és mivel az vagyok, aki nem vagyok, és nem vagyok az, aki vagyok, még csak úgy sem határozhatom meg magam, mint olyan létezőt, *aki* ténylegesen hallgatódik az ajtónál, kivonom magam önmagamnak ez alól az átmeneti meghatározása alól, egész transzcendenciámon kersztül:

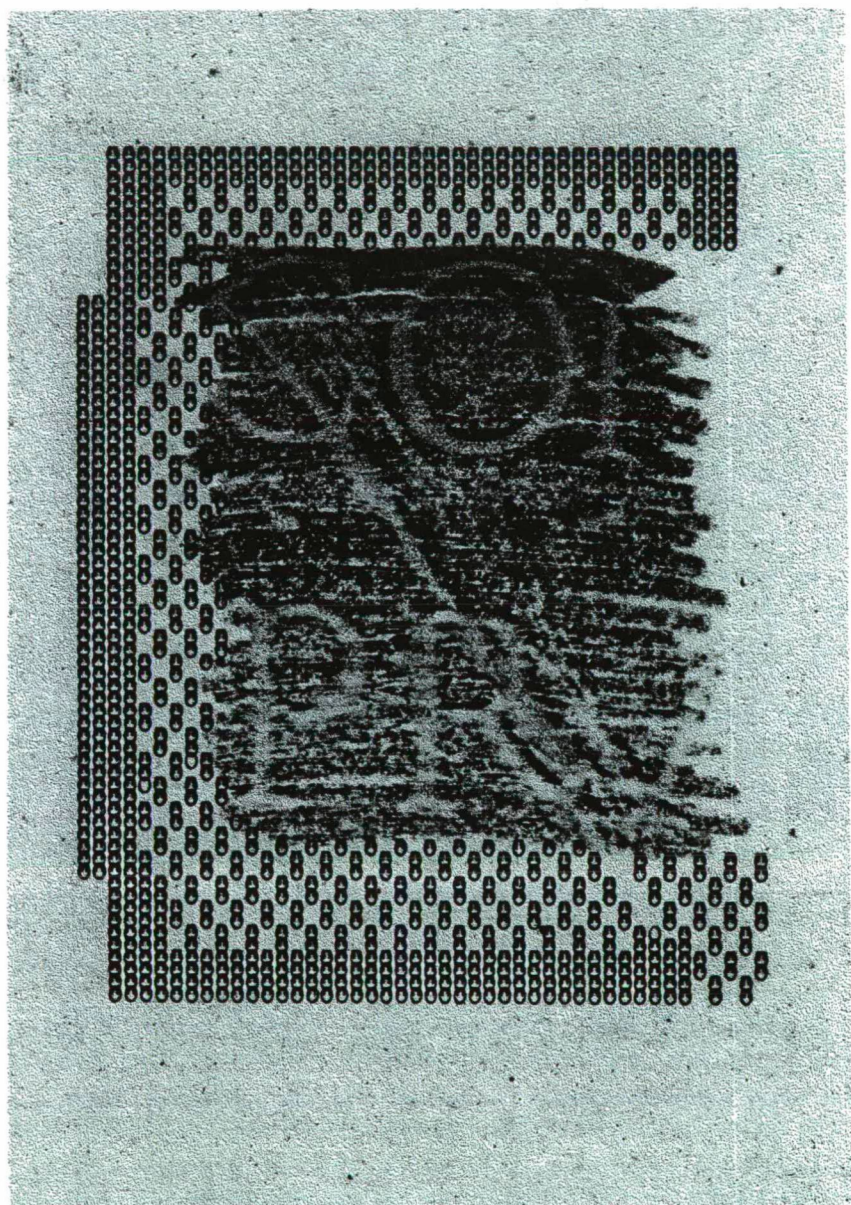
láttuk, hogy itt van a rosszhiszeműség eredete, így, nemcsak hogy nem *ismerhetem* magam, de létem is elkerül, jóllehet én maga vagyok a létemet elkerülés, és egyáltalán semmi sem vagyok; csak a pusztaság semmi van *ott*, az vesz körül és hív elő, objektív egészet metszve ki a világból, egy cél megvalósítására törő valós eszközrendszer.

Nos, az imént lépteket hallottam a folyosón: valaki néz. Mit jelent ez? Azt, hogy hirtelen elértek létemben, hogy lényeges módosulások jelennek meg struktúráimban, olyan változtatások, amelyeket a reflexív *kogitó* révén képes vagyok megérteni és fogalmilag rögzíteni.

A fordítás az alábbi kiadás alapján készült: Jean-Paul Sartre: L'être et le néant. Collection „Tel”. Éditions Gallimard, Paris, 1991, 298-306. oldal.

Szeged

Jean-Paul Sartre
Fordította: László Kinga

Solti Gizella munkája